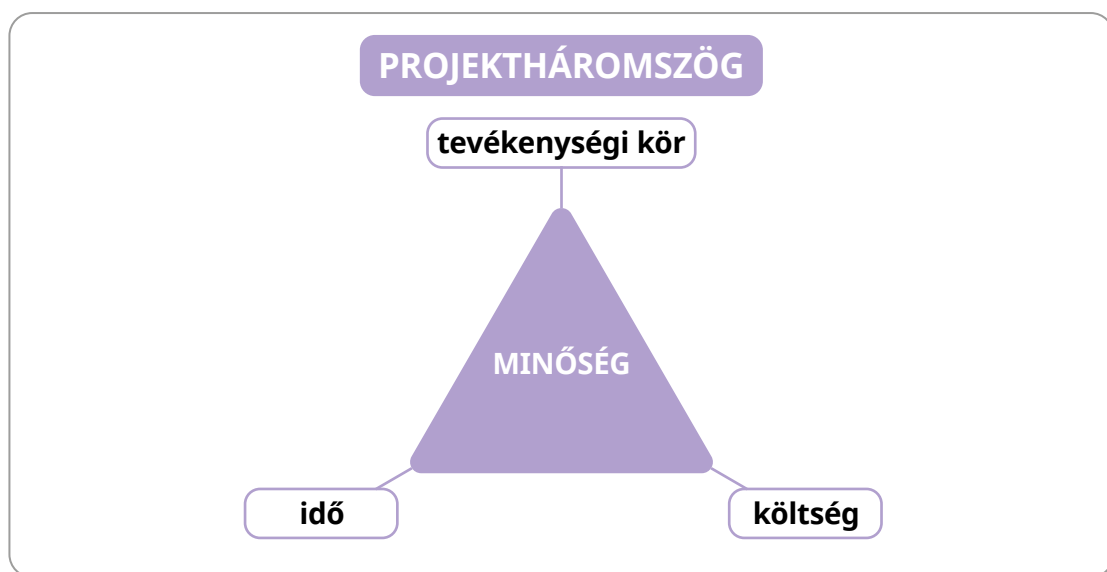

8.2 A PROJEKT FOGALMA, A PROJEKTPEDAGÓGIA TÖRTÉNETE ÉS SAJÁTOSSÁGAI

A projekt meghatározott cél elérésére irányuló, határidő-, költség- és erőforráskor – látokkal rendelkező, egyszeri, nem ismétlődő tevékenységsorozat. „A projekt olyan egyedi folyamatrendszer, amely kezdési és befejezési időpontokkal megjelölt, specifikus követelményeknek – határidő, költség, erőforrás – megfelelő, célkitűzés elérése érdekében vállalt, koordinált és kontrollált tevékenységek csoportja.” (ISO 8402, 1994.)

8.1 ábra Projektháromszög

Forrás: <https://gantt.hu/projektterv-keszites-lepese-10-pontban-osszefoglalva/> (letöltve: 2021.05.12.)

A projektben egyszeri és új termék kerül kifejlesztésre. A klasszikus projektmenedzsment megközelítéshez nagyon részletes tervezésre van szükség. A projekthez kapcsolódó összes tevékenység, logikai függőségek, határidők és a mérföldkövek időben történő sorrendjének a részletes megtervezése elkerülhetetlen. (gantt.hu)

A projekt lépései a következők:

- Projektkezdeménnyezés, projekt előkészítés
- Projekttervezés

- Projektkezdet
- Projekt megvalósítása, a célok elérésének és folyamatainak nyomon követése
- Projekt lezárása és a projekt eredményeinek értékelése

A projekt sikerének egyik kritikus tényezője az alaposan kidolgozott projektterv.

A projektgazdálkodási tervként ismert projektterv olyan dokumentum, amely egy projekt hatókörét és célját tartalmazza. eredményeket, időtervet, költséget.

PROJEKTPEDAGÓGIA ALAKULÁSA TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

A neveléstörténetben a projektmódszer „ősatyjának” és kidolgozójának John Deweyt tekinthetjük (1859–1952). A mai európai projektpedagógia a leggyakrabban Deweyt idézi. Dewey 1896-ban, Chicagóban megnyitott kísérleti iskolájával „kopernikuszi fordulatot” vitt véghez a pedagógiában azzal, hogy a régi neveléssel szakítva a valóságos tevékenységre, a tapasztalatra helyezte a hangsúlyt. A gyerek legjobb motiválásának a cselekvést tartja, a tanulást cselekvések sorának fogja fel, az iskolai életet aktívnak tekinti.

Magát a projektmódszert Dewey tanítványa és követője, William Kilpatrick (1871–1965) dolgozta ki 1918-ban. Az általa kidolgozott tipológia – amit érvényesnek tart minden területen, a gépek építésétől kezdve a matematikai problémák megoldásán át a naplemente jelenségének szemléléséig.

Kilpatrick által megkülönböztetett négy fázis a szándék, tervezés, megvalósítás és értékelés. Ideális esetben ezek szervezése és megvalósítása nem a tanár, hanem a tanulók által történik. A „cselekvés szabadságának” gyakorlati megvalósítása során tesznek szert a demokrácia fenntartásához és továbbfejlesztéséhez szükséges olyan alapvető tulajdonságokra, mint az önállóság, ítélőképesség, tetterő. Kilpatrick úgy összegezte, a gyermek számára biztosítani kell a jó közérzethez és ezáltal tanulási sikerének kialakításához szükséges feltételeit. A projekt módszer, amely a tanulási folyamat középpontjába a tanulói öntevékenységet állította, a húszas évektől kezdődően vált a reformpedagógia egyik legnépszerűbb metodikai megoldásává. E szerint a gyermekeknek olyan ismereteket és tapasztalatokat kell szerezniük, amelyekben a gondolkodás egész folyamata – a problémahelyzettel való találkozástól, a megoldás megtervezésén át a problémamegoldásig - megjelenik, és amelyek segítségével új és hasznos ismeretek és készségek birtokába jutnak.

A legelső projekt-definíció Richardstól származik 1900-ból: „A tanulónak a projektoktatásban valós feladattal kell szembesülnie, amelyben maga dolgozza ki

részvételének egyéni tervét és annak az útnak minden részletét is, amely e terv megvalósításához vezet. Koránt sem kielégítő, ha a tanulóknak csupán munkautasításokat kell követniük. (1. valóságos feladat, 2. a feladatmegoldás egyéni tervezése.) További projekt-definíciók, a teljesség igénye nélkül a következők:

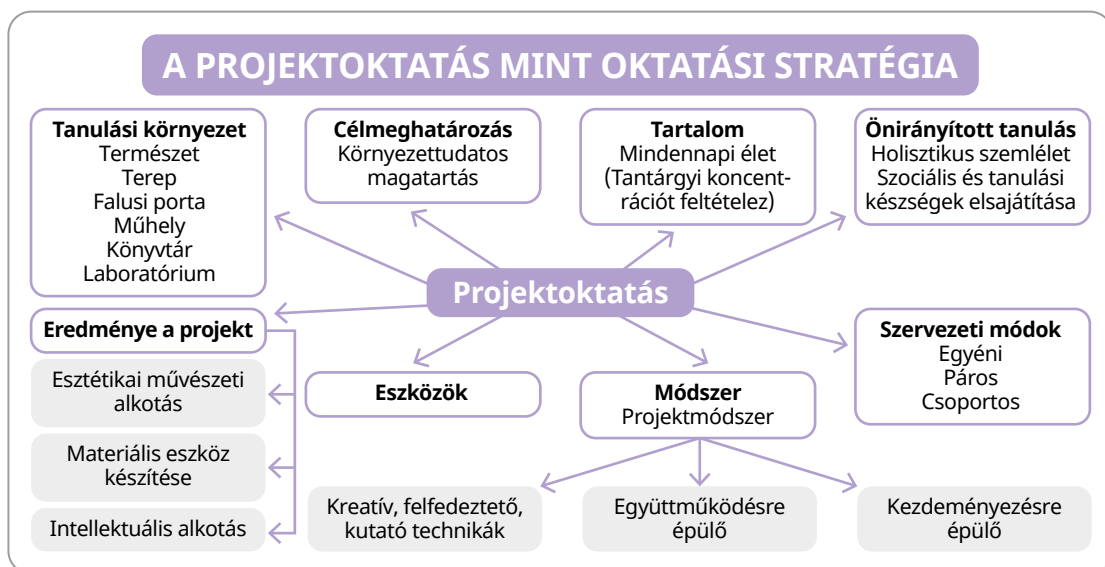
- **Kilpatrick (1918):** „A projekt egy cél által meghatározott tapasztalatgyűjtés, céltudatos cselekvés, amelynél az uralkodó szándék (cél elérése) mint belső hajtóerő meghatározza a cselekvés célját, szabályozza annak lefolyását, motivációjához erőt ad.
- **Charles R. Richardson (1900):** „A tanulónak a projektoktatásban valóságos feladattal kell szembesülnie, amelyben maga dolgozza ki részvételének egyéni tervét és annak az útnak minden részletét is, amely e terv megvalósításához vezet. Korántsem kielégítő, ha a tanulónak csak munkautasításokat kell követnie.”
- **C. Nelson és L. Borsing:** „A projekt egy jelentős gyakorlati tevékenység, amely feladatorientált, és amelyet a gyermekek a maguk természetes módján terveznek és valósítanak meg, különböző fizikai eszközök felhasználásával jutnak tapasztalatokhoz és bővítik ismereteiket.”
- **Hortobágyi Katalin:** „A projekt egy sajátos tanulási egység, amelynek középpontjában egy probléma áll. A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása vagy megválaszolása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásnak és összefüggésnek a feltárása, amely a való világban az adott problémához organikusan kapcsolódik.”
- **Karikó Sándor:** „A projekt – pedagógiai értelemben – nem más, mint sajátos tanulási egység, egyszeri, komplex, szisztematikus, a hagyományos iskolai és osztálystruktúrán túllépő programterv, amely a tanár(ok) – diák(ok) közötti bensőséges, partneri együttműködésen nyugszik.”
- **Hegedűs Gábor és munkatársai:** „A projektoktatás egy tanulási – tanítási stratégia, a tanulók által elfogadott, vagy kiválasztott probléma, téma feldolgozása, amely egyénileg vagy csoportban történik, megszüntetve, feloldva a hagyományos osztály-tanóra kereteket, a végeredmény minden esetben egy bemutatható szellemi vagy anyagi alkotás, produktum, amely jól elkülöníthető szakaszokból áll.”
- **Kovátsné Németh Mária** szerint a projektoktatás új oktatási stratégia, amely kiválóan alkalmas a tanulás tanulására. A projektoktatás olyan célközpontú oktatási stratégia, amely a sajátos célok elérését a valós életet integráló tanulási tartalommal, a komplex szemléletmódot segítő, tevékenység-központú, feladatorientált tanulói tevékenységet biztosító szervezési formákkal, módszerekkel, technikákkal, eszközökkel, az iskolai keretet kitérítve természetes tanulási környezetben valósítja meg, és az eredményeként létrejött projekt további célok megvalósítását motiválja.

A projektoktatás elméletileg minden tanulási egység elsajátítására alkalmas, nélkülözhetetlen viszont azokban a komplex témakörökben, amelyekben a konkrét tapasztalatszerzést előfeltételező összefüggések megértése, magatartásformák elsajátítása a feladat. **Ilyen lehet a fenntartható fejlődés is, amely célja a környezettudatos, felelősségteljes magatartás elsajátítása.**

A **projekt módszer** a tanárok és diákok közös tervező és kivitelező tevékenységére épülő pedagógiai-didaktikai módszer, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként szervezi meg. Pedagógiai értelemben a projekt olyan összetett feladat, amely középpontjában egy, többnyire gyakorlati természetű, a mindennapi élethez kapcsolódó probléma áll, és amelyet a tanárok és diákok közösen, együttműködve, több szempont szerint elemezve, komplex módon dolgoznak fel a közösség érdekeit szolgáló produktum, termék létrehozása érdekében. A kivitelezés egyrészt kollektív, mivel egy közösség együttműködéséből születik meg az eredmény, másrészt egyéni, hiszen mindenki saját érdeklődése, képességei, egyéni tapasztalatai alapján járul hozzá a csoport munkájához.

Projektpedagógia jellemzői

1. A tevékenységre alapozott ismeretszerzés: az új ismeretek legfőbb forrása a tapasztalat.
2. Interdiszciplináris jelleg: a különböző tudományterületekhez tartozó, különböző tantárgyak keretében tanított ismeretek integráltan jelennek meg benne
3. Komplex: a tárgyi tudáson kívül más képességeket is (szervezési, kommunikációs, találékonyság stb.) igénybe vesz és fejleszt
4. Megismerési cselekvési egység: pedagógiailag a leghatékonyabb módon, cselekvés révén juttat az új ismerethez.
5. Csoportmunka: előnyben részesíti a csoportban végzett tevékenységet az egyéni munkával szemben, ezzel jól szimulálja a valódi munkahelyi tevékenységet.
6. Partneri együttműködés: oktató és hallgató (pedagógus – gyermek) mellérendelt viszonyban, egymást támogatva dolgoznak.
7. A gyermek szerepe: a tanítás-tanulás folyamatának főszereplőjévé válik.
8. A kommunikáció szerepe: új alapokra helyeződik és fokozódik a kommunikáció az pedagógus - gyermek, gyermek - gyermek és gyermek - külső személyek között.
9. Iskola az egész társadalom: a projekt kilép az iskola/óvoda falai közül, bekapcsolja a közelebbi és távolabbi környezetet.
10. Mozgásigény kielégítése. A kötött tanrend feloldásával megszűnik a fiatalok biológiai szükségleteivel ellentétes padhoz kötöttség, szabadabb lesz a mozgás, a projektek egy része fizikai tevékenység közben zajlik.

8.2 ábra Projektoktatás folyamata

Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/fenntarthato-oktatas-es-projektpedagogia>
(letöltve: 2021.05.25)

A FEJZET ELSAJÁTÍTÁSÁT BEGYAKORLÓ FELADATOK:

1. Elvárások megfogalmazása.
2. Csapatépítés: Bingó
3. Gondolattérkép készítése a projekt fogalmának értelmezéséhez.

A FEJZET ELSAJÁTÍTÁSÁT ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

1. Sorolja fel a projektpedagógia jellemzőit!

PROJEKT ORIENTÁLT TANULÁSSZERVEZÉS: MÓDSZEREI, ELJÁRÁSOK, ESZKÖZÖK

A projektoktatást bemutató magyar nyelvű művekből sem sok van. Az első kisebb összefoglaló Hortobágyi Katalin munkájaként jut el az olvasóhoz (1991). A „Projekt kézikönyv” átdolgozott és kibővített, második kiadása, válogatást tartalmaz a hazai és a nemzetközi projekt-irodalomból, szándéka szerint a projektmódszer meghonosítását kívánja elősegíteni. A bevezető tanulmány a gyakorló tanár számára bemutatja a módszert, és ezt követően számos projektleírást ad, azzal a céllal, hogy ötleteket adjon. (2002)

A projekt a tanulás-szervezés egyik újfajta módja, a projekt módszer. Ez a tanulás-szervezési mód az intézményes nevelés és oktatás minden szintjén teret követelt magának azzal, hogy szemléletében gyermekközpontú, korszerű tudást közvetít, a demokratikus és az életre nyitott személyiség önkibontakozását inspirálja. A projektek olyan komplex feladatok, amelyeknek középpontjában egy gyakorlati természetű probléma áll (Milyen energiákat használunk otthon?). A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásának feltárása, így a témát a gyermekek széles körű összefüggésben dolgozzák fel. (energiaforrás – erőművek - klímaváltozás - alternatív energiák – közlekedés). A cél sohasem a tanulás, hanem valamilyen konkrét produktum létrehozása (terepasztal-, társasjáték- készítése, szélmalom víztisztító rendszermodellezése.) A tanulás, mint kísérő eszköz van jelen, a főszereplők a produktum elérésére irányuló tevékenységek. A tanulás a tevékenységek tervezése, szervezése, a szokások alakítása, elsajátítása közben indirekt módon valósul meg. A projektmódszer a gyermek érdeklődésére, a pedagógus és a gyermek közös tevékenységére épülő módszer. A megismerési folyamatok a projektek tevékenységeinek sorozatában valósulnak meg.

Konstruktivista pedagógiai alapokra épül, melynek jellemzői:

- A tudást a gyermek (tanulók) aktívan létrehozzák, s nem csak passzívan elfogadják.
- A gyermek tanulók az új „tudományos” ismeretet a már általuk birtokolt tudásra reflektálva s abba integrálva hozzák létre.
- Az egyének tanulási folyamataiban a világról egyéni interpretációk születnek meg, amelyeknek a „helyességét” adaptivitásuk dönti el.
- A tanulás egyéni konstrukciós folyamat, amely azonban nagyon gyakran társas (kooperatív technikák, párhuzamos tevékenységek) folyamatok során zajlik, a gondolatok megmagyarázása és megvitatása pedig döntő jelentőségű.
- A gyermek, tanulók magukkal hozzák a világról alkotott saját elképzeléseiket a

csoporthoz, csoportszobába, osztályterembe, s meg kell kapniuk minden lehetőséget arra, hogy azokat kifejezhessék.

A konstruálási folyamatok során, a pedagógus szerepe elsősorban, a jó tanulási környezetet biztosítsa:

- Beletartozik a gyermek tanulási folyamatait meghatározó, kívülről kontrollálható tényezők teljes rendszere.
- Idetartozik, a kísérleti eszközök, a könyvtár és médiatár, a számítógépes programok és videofilmek, a tanulás térbeli és időbeli viszonylatai, a tanulási folyamat terve, annak felépítése.
- A munkaszervezés körülményei, a gyerekek és a gyerekek, a gyerekek és a pedagógus közötti interakciók rendszere,
- A gyerekek előzetes ismereteinek, valamint azoknak a gyermekekben létező befoglaló elméletrendszereknek az ismerete, amelyekbe az új tudás majd beépül.
- Az alkalmazott módszer az adott pedagógiai szituációtól függ. Széles módszertani repertoárt használ fel, amelyben szerepet kaphat a csoportmunka, az egyéni munka, de akár a frontális előadás is.
- Felértékelődik a pedagógus módszertani kultúrája, mert ahhoz, hogy a gyerekek tanulási folyamatait a leghatékonyabban segíthesse, a pedagógusnak rendkívül gazdag módszertani repertoárral és szakmai tudással kell rendelkeznie.

A konstruktivista szemléletű tanítás során valójában az összes ismert tanulás-szervezési eljárás alkalmazható. Minden esetben azt kell végig gondolni, hogy melyik módszer teszi az adott pedagógiai szituációban a leginkább lehetővé a gyermekek konstruálási folyamatait, mely a kitűzött célhoz vezet.

A konstruktivista szemléletű tanítás során valójában az összes ismert tanulás-szervezési eljárás alkalmazható. Azonban minden esetben azt kell meggondolni, hogy melyik módszer teszi az adott pedagógiai szituációban a leginkább lehetővé a tanulók konstruálási folyamatait, méghozzá olyan konstrukciók és tudás létrejöttét, amelyet a tanulási terv megcéloz, s amely a gyakorlatban adaptívnek bizonyul. A differenciálás érvényesítése során fontos, hogy megtaláljuk a gyerekek, csoportjaik számára a tanulás megfelelő módszereit.

A **motiváció** felkeltése, fenntartása érdekében, többféle módszer alkalmazására van lehetőség.

A **kontextus elv** más és más módszerek másfajta kontextusok alkalmazását teszik lehetővé, s ezzel igazodhatunk a gyerekek, csoportjaik ezzel kapcsolatos igényeihez (mi számukra a leginkább megfelelő, a leggazdagabb kapcsolódásokat lehetővé tevő kontextus). Persze kapcsolatban van a differenciálás elvének érvényesítésével is, ha hiszünk a konstruktivista pedagógiának, akkor a megértés, a tudáskonstrukció nem olyan egyszerű folyamat, hogy a tanuló csak magába olvaszt külső forrásból származó tudáselemeket, hanem sokkal komplexebb.

E **komplexitás** „kiszolgálása” nem lehetséges egy beszűkült módszertani repertoárral. Mindezekben túlmenően megmarad, vagy bizonyos értelemben még nő is a pedagógus magas szintű szaktárgyi tudása iránti igény. Ez a szaktárgyi tudás azonban szorosan összefonódik az adott területen releváns gyermeki elképzelések, az erre vonatkozó kutatási eredmények alapos ismeretével. A projekt módszer önmagában is képes reprezentálni egy meglehetősen széles módszertani repertoárt. A legtöbb oktatási módszer az előadás, a játék, a kiállítás, az ötletroham, a kirándulás stb. összetett, hiszen a kivitelezése során számos más oktatási módszer alkalmazására nyílik lehetőség.

Gyakorlati szempontból viszont tény, hogy egy projekt kivitelezése során számtalan, lényegében bármilyen oktatási - tanulási módszer helyet kaphat. A projekt igényli is a gazdag módszer együttest, különösen akkor, ha a projekt lényege valamilyen kérdésnek, problémának, témának a minél alaposabb, minél inkább sokoldalú körüljárása, és a munka eredményeként megfelelő **produktumok előállítása**. A projekt módszer és a módszertani sokszínűség édestestvérek.

Egyfajta „harc” van a „rég” és az „új” elképzelés között, legalábbis „harcolnak” egymással az „érvényesülésért”, vagyis az információfeldolgozás, a gondolkodás, a problémamegoldás, a tanulás folyamataiban való részvétel lehetőségéért. A fogalmi váltás végeredménye nem a „rég” elképzelés törlése, felváltása az újjal, hanem az adaptivitási, a működési területek újragondolása.

Óvodai szempontból e módszer a gyermekek érdeklődésére épül, az óvodapedagógus és a gyermek közös tevékenységén alapszik, és projektek sorozataként szervezi meg a megismerési folyamatot. A projektek komplex feladatok, középpontjukban valamilyen gyakorlati természetű probléma áll, a gyermekek öntevékenységére helyezi a hangsúlyt. A megfelelő téma a hely és a személyek által meghatározott, ezért mindig konkrét és egyedi. (Bihari Katalin)

A gyermekek élményein alapszik, és mint feladattervnek, fontos jellemzője a tervezés. A projektmunka feltétele, hogy megfelelő legyen a tartalom, összhangnak kell, legyen a tartalom – tevékenységformák – gyermekek szükségletei és lehetőségei között.

A projekt egy sajátos tanulási egység, amely középpontjában egy probléma áll. A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása vagy megválaszolása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásnak és összefüggésnek a feltárása, mely az adott problémához kapcsolódik, megközelítés valódi élethelyzetben történik a téma feldolgozása. A projekt a viláértelmezés pedagógiai keretét nyújtva ösztönzi a gyermekeket saját kompetenciáik önfejlesztő bővítésére. (Bihari Katalin)

PROGRESSZIVITÁS

A gyermek számára az élethelyzetekben való tanulás biztosítja a maradandó tudást. Azt hangsúlyozza, hogy nem a gyermek mindennapi életétől eltérő feladathelyzetben tanul döntően, hanem a számára természetes életszerű helyzetek, problémák, kihívások feldolgozásán, megoldásán keresztül. Mérei Ferenc e korszak gondolkodását „élménygondolkodásnak” nevezi, melyre az érzelmi, tárgyi mozzanatok túlsúlya a jellemző „élménymaradványok”, a „konfliktusegységek” „szigeteket” alkotnak. A gyermek által átélt cselekvések, események összessége szolgál tapasztalatául, eközben nem passzív befogadó, hanem aktív befolyásolója a történéseknek, így annak is, mi lesz számára tapasztalat. A gyermek konstruálja saját ismereteit, s a gondolkodásában ezzel képes műveleteket is végezni. A fejlődési szinteknek megfelelő fejlesztés Az egyéni különbségek figyelembevételével kiemelt szerepet játszva szükségletek megismerése, kondicionálása, a rész-képességek feltérképezése, a vérmérséklet megismerése és a nemi sajátosságok tudatos erősítése.

KONSTRUKTIVIZMUS

Nahalka István (2002) konstruktivista tanulásfelfogása az egyéni tanulást konstrukciónak, egy belső világkép kiépítésének tartja. A tanulás folyamatára úgy tekint, mint a belső világ folyamatos építésére, amelyhez ez a világmodell a meglévő előzményekre építő értelmezési keretet biztosít a kisgyermek számára. A konstruktivista szemléletben ezért az előzetes tudásnak alapvető szerepe van. Az eredményes tanulást a kellően mozgósítható előzetes tudás segíti elő, lehetővé téve az információk sikeres értelmezését, az új ismeretek előzetes tudáshoz kapcsolását, azok beépülését a meglévő nézetek rendszerébe. Azt, amikor az új tudás erőteljesen különbözik a már meglévőtől, ám a tanulási folyamat képes a belső konstrukciót megváltoztatni, Nahalka konceptuális vagy fogalmi váltásként határozza meg. Fontos látni, hogy a gyermekek előzetes tudásának különbözősége miatt lényeges eltérések lehetnek abban, hogy ki miként konstruálja a saját tudását, hogyan dolgozza fel az új információt. Ennek megfelelően a tanulási folyamat végeredménye sokféle lehet. Az új ismeret minden gyermekben önálló értelmet nyerhet: összekapcsolódnak a gyermek emlékezetében már meglévő előzményekkel, ezáltal valamilyen újszerű, egyedi tudás keletkezik.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Alapprogram) megfogalmazza azokat az elveket, amelyek mentén az óvodai nevelés során a tanulás támogatható. A kiindulópont olyan gyermekkép, amely a gyermekekre változó testi-lelki szükségletekkel bíró, fejlődő személyiségként tekint. Hasonlóan meghatározó elv, hogy a gyermekek fejlődését az egyéni sajátosságokra, az eltérő fejlődési ütemre tekintettel kell segíteni. Az alábbi összehasonlításból kitűnik, hogy az Alapprogram korszerű szemléletében jelen vannak a **konstruktivista pedagógia elgondolásai** is:

Konstruktivista didaktikai elvek	Az Alapprogramban meghatározott konstruktív pedagógiai megközelítést tükröző elgondolások
A tanítás, mint tanulási környezetek kialakítása	A tanulást támogató környezet megteremtése során az óvodapedagógusnak építenie kell a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.
Problémamegoldás	Az óvodai tanulás lehetséges formái között megtalálható a gyakorlati problémamegoldás.
A tudásrendszerek struktúrája	Feladatként jelenik meg a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése is.
Az előzetes tudás fontossága	Az óvodai nevelés a gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire épít.
Kontextus elv	Az óvodai tanulás során fontos szerepet kap a természetes és a szimulált környezetben, kirándulásokon megvalósuló tapasztalatszerzés.

A többféle megközelítés elve	Az új ismeretek többféle megközelítésben való bemutatása.
Differenciálás	A gyermeki fejlődés segítésének az egyéni sajátosságokra, eltérő fejlődési ütemre tekintettel kell megvalósulnia.
Értékelési folyamatok	Az óvodapedagógus a tanulási folyamat során személyre szabott, pozitív értékelést valósítson meg.

8.1 táblázat Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának konstruktivista pedagógiai vetületei
 Forrás: saját szerkesztés

Ma már nem csak a tudományos gondolkodásban jól ismert az a nézet, hogy a kisgyermekkorai fejlődés az emberi életút meghatározó szakaszának tekinthető. E kritikus periódus vagy szenzitív időszak olyan kiemelt időintervallumot jelent, amikor bizonyos eseményeknek be kell következniük ahhoz, hogy egyes képességek kialakuljanak, illetve, hogy a fejlődés az alapvetően jellemző (tipikus) módon valósuljon meg. Ennek az időszaknak fontos részét képezik az óvodában eltöltött évek is, amelyek döntő hatással vannak a gyermekek későbbi boldogulására. A magas színvonalú óvodai nevelés megteremtheti az alapjait a későbbi oktatás és képzés eredményességének, és magában hordozza a hátrányok kompenzálásának, csökkentésének lehetőségét is. Különös jelentősége van ennek az iskolai lemorzsolódás veszélyével érintett gyermekek, a sajátos nevelési igényű, a tanulási vagy beilleszkedési nehézségekkel, valamint a szociokulturális hátrányokkal küzdő családokban nevelkedő gyerekek esetében is. A gyermekek élethelyzetéből adódó előnyök és hátrányok bonyolult hatásmechanizmuson keresztül befolyásolják a fejlődésüket, éppen ezért lényeges, hogy az óvodai nevelés hátránycsökkentő szerepe az Alapprogramban foglalt elveknek megfelelően megvalósulhasson.

A reformpedagógiai mozgalmak elgondolásaiból kiindulva ebben az értelmezési keretben a pedagógus szerepköre átértékelődik, a pedagógus egyfajta szakértői szerepben, egy pedagógiai közösség (pedagógusok, gyermek, családtagok) tagjaként vesz részt a tanulási folyamatban. A pedagógusnak a szakértelme, a pedagógiai tudása révén sajátos, kitüntetett szerepe van a közösségben. Ilyen módon valósul meg például a szabad játék támogatása, amikor az óvodapedagógus lehetőséget biztosít a gyermekek számára az ötleteik kivitelezésére, vagy amikor a gyermekek szabadon dönthetnek arról, hogy részt vesznek-e a kezdeményezett tevékenységben. (Nahalka 2002) Amikor ezeknek az elveknek a gyakorlati megvalósításában gondolkodunk a szociokulturális hátrányokkal küzdő gyermekek támogatása érdekében, akkor újabb lehetőséget az egyéni különbségeket figyelembe vevő, adaptív nevelés alkalmazása jelenthet számunkra.

ADAPTIVITÁS

M. Nádasi Mária (2010) az adaptív nevelés elméleti koncepciója alapján az adaptivitást tudatosan felépített pedagógiai folyamatként, alkalmazkodva való fejlesztés/fejlődésként értelmezi. Elgondolása szerint az adaptív nevelés során két szempont együttes alkalmazása érvényesül: az egyéni sajátosságok ismeretében megvalósuló egységesség, valamint a differenciálás. Utóbbinak két változatát emeli ki: egyfelől a pedagógus által irányított fejlesztést, másfelől a gyermek önvezérelt, önszabályozó fejlesztését. Az adaptív nevelés minél kedvezőbb fel-

tételrendszerének megteremtése érdekében elengedhetetlenül fontosnak tartja, hogy a lehető legtöbbet tudjunk meg a gyermekekről. Kiindulópontként tekint tehát a gyermek megismeréséből származó információkra, illetve a tanulási folyamatban a gyermekek részvételének intenzitása mögött több tényező együttes hatását feltételezi, ezért a diagnosztikus mérésekből származó eredményeken túl a következő sajátosságok megismerését tartja nélkülözhetetlennek:

1. a gyermek tudása,
2. a gyermek aktivitása,
3. az önálló tanulásra való felkészültsége,
4. az egyes gyerekek fejlettsége a társakkal való együttműködésben,
5. a gyermek csoporton belüli társas helyzete.

Ezen elgondolások mentén az egyéni tanulási út az egyéni fejlődés támogatására tervezett rugalmas pedagógiai hatásrendszernek tekinthető, amelynek a célja a szülők aktív bevonásával megalapozni a gyermekek tanulási sikereit.

A gyermekek személyiségére és eltérő szükségleteik, tanulási igényük szakszerű feltárására alapozva tudatosan kell kiválasztani azokat az adekvát eljárásokat, módszereket, eszközöket, amelyek a pedagógiai folyamatba építve, az egyéni sajátosságokat figyelembe véve alkalmazhatók.